

KRISTENT Perspektiv

6. ÅRG. NR. 2, 2004

Et Studie i Smerte

The Passion of the Christ er årets hidtil mest omtalte film. Kritikken er haglet ned over den kontroversielle film, mens millioner af mennesker er strømmet i biograferne for at opleve et filmisk portræt af de sidste 12 timer i Jesu liv. Vi ser nærmere på Mel Gibsons Jesus-fortolkning. *Side 9*

Sportsfanatisme

EM i fodbold, Tour de France, OL.. Der er nok af sport at udfylde tiden med foran skærmen. Sport er god underholdning, en god forretning, men kan også blive en afgud, der bringer noget forstyrrende ind i forholdet til Gud.

Side 2

Evighedslængsel

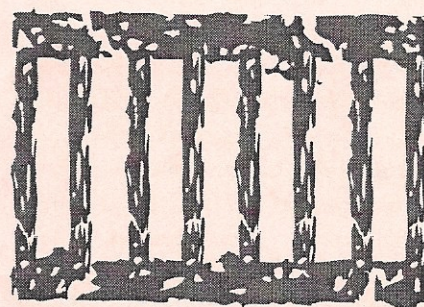
Sjette og sidste artikel om C. S. Lewis' Narnia-bog "Troldmandens Nevø" handler om det godes kamp mod det onde. *Side 17*

Anna Karenina

I serien om verdenslitteraturens klassikere ser vi på Leo Tolstojs russiske murstensroman "Anna Karenina".

Side 4

OGSÅ I BLADET...

Forråelsen

Fangemishandlingen i Irak er blevet fordømt verden over - og skal fordømmes. Men torturen er også et symptom på den forråelse, som sker i samfundet og som rammer os alle. *Side 12*

Grådighed

I artikelserien om De Syv Dødsynd er vi nået til den rige verdens mest iøjnefaldende synd: Grådigheden.

Side 11

Gud velsigne USA

Vi har oversat en artikel, der fokuserer på USA's selvforståelse som Guds forlængede arm. Skribenten sporer problematikken helt tilbage til puritanernes Amerika.

Side 14

“Denne fodboldkamp er ikke et spørgsmål om liv eller død. Det er meget værre.”

Bill Shankley, engelsk træner

»Gud skabte mig med et formål, for at missionere i Kina, men han skabte mig også hurtig, og når jeg løber, føler jeg hans glæde«

OL-løberen og den senere Kina-missionær

Eric Liddle

Hvorfor kan en VM-finale i fodbold rydde gaderne og hensætte hele verden i åndeløs spænding? Det er jo blot 22 mand, der løber rundt efter et stykke oppustet læder, lyder det fra den fodbold-ufaglærte sportsignorant, mens den ekstatiske jubel hos manden med klaphatten indikerer, at der er tale om mere end blot en trivial konkurrence.

Nej, for mange er sport ikke en uskyldig leg. Den indtager en stigende plads i vort samfund. Fodboldspillere bliver solgt for 200-300 mio. kr. og milliarder investeres i klubber, stadions, tv-rettighejder. Når det gælder De Olympiske Lege, så er sporten hævet fra de jævne amatører til et politisk magtspil af globale dimensioner.

Og tilskuerne får det hele til at løbe rundt. Tilskuerne, der investerer både penge, følelser og sjæl i deres helte på banen. De er der på lægterne, og derhjemme foran fjernsynet.

Hvad siger det egentlig om vores kultur og åndelige proportioner, at nationens stolthed og fælles identitet hænges op på nogle fodboldspillere i rødt og hvidt?

Med den plads sport indtager i den kollektive bevidsthed kan det synes mærkeligt, at der egentlig ikke er skrevet noget mere om sport fra et kristent perspektiv. Måske hænger det sammen med, at Bibelen rent faktisk har ganske lidt at sige om sport.

Det er ikke fordi, at sport ikke var kendt i den nytestamentlige periode. Romerne havde deres konkurrencer og helte, ligesom vi har det i dag. Og selv Paulus brugte illustrationer fra sportens verden i sine breve. (2. Tim. 2:5, 1. Kor. 9:24-25). Men om sport generelt er Bibelen hverken negativ eller positiv. Den hverken opfordrer eller forbyder deltagelse i sport.

Men selvom Bibelen har lidt at sige om sport, er der alligevel bibelske principper, vi kan tilegne os, når det gælder sport. Den kan bringe både godt og ondt med sig, alt

Frístet af en bold

EM i Portugal, Tour de France og OL i Grækenland. Der er nok af sport de kommende måneder - og for så vidt året rundt. Vi ser nærmere på den kristnes forhold til den kommercielle sport.

efter, hvordan vi forholder os til den.

Sportens glæder

Der er mange gode ting at sige om sport. Vi er skabt med en evne til at nyde fysisk udfoldelse og atletiske evner, og det er både en god og en smuk del af skabelsen. Det at lege, at spille, eller at nyde spillet som tilskuer er en del af Guds kreativitet og synes at ligge naturligt til mennesket. Kast en bold over til et par børn og se, hvad der sker. Og hvorfor skulle vi stoppe med at lege med bolden, når vi bliver voksne?

Sport kan ligesom mange andre hobbies eller fritidsbeskæftigelser være med til at skabe et afbræk og et pusterum, når hverdagens slid og pligter tynger, og hvilen er med til at skabe balancen til en hård arbejdsdag.

Sporten kan også spille en vigtig rolle i opbygningen af forhold og venskaber. Den fællesskabsfølelse holdsport kan give, både på banen og rundt om banen kan være meget opbyggende. Men dens onde fætter, hooliganismen, vidner om, at bagsiden af medaljen ofte er fællesskabsrus, som udvikler de værste sider i menneskenaturen.

Sport giver også ofte en god anledning til at få evangeliet ud. F.eks. har OM-teams de senere år afholdt mange sportsarrangementer samtidig med, at de bruger anledningen til at holde små evangeliske møder mellem kampene. Kristne organisationer har også de senere år været repræsenteret med teams ved de større stævner, som VM i fodbold og OL, hvor millioner af mennesker mødes.

Sportens fristelser

For mange er sporten en god og kreativ ting, og vi behøver egentlig ikke sige mere om det. Men for andre, der kan navnene på alle FCK's eller Brøndbys spillere, plus udskiftningsspillere, men har problemer med at huske navnene på de 12 disciple, er faren, at de kikker for intenst på bolden og dribler for langt væk fra målet.

For nogle kan sporten indtage en for stor plads, både tidsmæssigt og følelsesmæssigt. Den kan få de værste følelser op i en, både frustration og had, blive en besættelse, ja for nogle er den blevet en afgud.

Mange har før draget sammenligninger mellem sport og religion. Og står man i et hjørne på et stadion fyldt med hardcore-fans, så kan man ikke lade være med at tænke på, om f.eks. FCK eller Brøndby eller Manchester United fungerer som surrogat-religion.

Tænk blot på slagsangs-salmerne, heltene og martyrerne, der tilbedes, som var de guder fra en anden sfære. Er det noget under, at nogle trofaste fans ønsker deres aske spredt ud over grønsværen på deres hjemmebane, som i mange år søndag efter søndag har fungeret som deres katedral?

Holdfølelsen, identiteten med klubben kan være så intens og sammensmeltet, at det får lov at dominere alle ens prioriteter og sætte dagsordenen i ens liv. Klubben bliver ens forlængede liv og dens succes og fiasko får lov til at skrue alt for meget op og ned for temperaturen i ens eget liv.

I bogen "Fodboldfeber" beskriver Nick Hornby disse mekanismer på en indsigtfuld og humoristisk måde. Den handler om hans egen altopslugende interesse for klubben Arsenal. Så stor er fascinationen, at det i alvorlig grad påvirker hans forhold til kæresten og jobbet. Han gør på et tidspunkt op med sit liv:

- Fodbolden har betydet for meget for mig. Det har repræsenteret for mange ting. Efter et stykke tid bliver det hele blandet sammen. Du kan ikke huske, om livet er noget skidt, fordi Arsenal taber eller omvendt.

Jeg har set for mange kampe, bekymret mig om Arsenal, når jeg i stedet skulle bekymre mig om helt andre ting. Jeg har forlangt for meget af folk, jeg holder af. Det er jeg villig til at indrømme. Men nu har jeg lært at lægge afstand til holdet. Mine egne op- og nedture er ikke afhængige af deres.

"Fodbolden har repræsenteret for mange ting". Det er en sund selverkendelse - et spørgsmål jeg ogs har stillet mig selv. Hvad siger det om mine åndelige proportioner, at jeg kan lade mig rive så meget med af en så tilsyneladende trivial ting som fodbold. Personligt har jeg flere gange måttet foretage nogle justeringer - så fodbolden ikke repræsenterede for meget i mit liv.

Det behøver ikke kun at gælde sport, men enhver ting, som kan optage så meget plads, at den bringer noget forstyrrende ind i ens forhold til Gud og medmennesket. Denne identitet med et landshold, et klubhold eller en enkelt atlet kan i sidste ende tage den plads, som Gud burde have haft.

Vor identifikation er og bør altid være med Kristus. Han repræsenterer os foran Gud, han døde en stedfortrædende død for os. Vi tilhører ham, vi er hans ambassadører, ja for at blive lidt i den nuværende boldgade, vi er på "Guds hold". Og det er vel at mærke et sejrende hold.

Sport og religion

Indimellem bliver denne prioritering forplumret, og sport og religion blandes sammen på en lidt bizar måde. For eksempel, da plakater under Tour de France proklamerede "Riis er Gud", eller da Diego Maradona sagde, at det var "Guds hånd", der havde en finger med i spillet, da han med hånden sikrede Argentina videre deltagelse over England ved VM i 1986.

Eller i en lidt mere positiv ånd, da brasilienske spillere åbenlyst takkede Gud for sejren ved sidste VM. Flere på Brasiliens hold var bekendende kristne, og bad sammen under turneringen om, at de måtte

sejre - og de var overbevist om, at Gud havde hørt deres bøn.

Det kan måske være så vel, men alligevel ligger der en lidt forskruet teologi bag. En evangelikal triumfalisme, der siger, at man "vinder for Gud", en ide om, at success på sportspladsen også hjælper Guds sag. Jeg er ikke så sikker på, at vi nødvendigvis bringer ære til Guds navn, hvis en eller anden kristen atlet vinder en sejr.

Mon ikke Gud glæder sig mere over den kreative leg, der bringer glæde til mennesker, end over hvem, som sejrer til sidst? Er han mon ikke mere interesseret i, hvordan vi tackler og gebærder os efter en sejr eller et nederlag, end om vort hold vinder eller taber. Mon ikke Gud er mere bekymret over, om spillerne behandler hinanden fair og ordentligt, end om vi magter at vinde kampen. I øvrigt, hvad med den kristne spiller på det modsatte hold, som har bedt en lignende bøn om sejr?

Succes for den kristne er ikke at vinde kampen, men at spille efter bedste evne uanset udfaldet af sportskampen.

Det er ikke nogen stor kunst at juble over en sejr. En stor del af spillet består faktisk i at tackle tabet, at forholde sig til nederlaget - og forholde sig ret til det. Selvfølgelig er man skuffet, men formår man også at sætte det i det perspektiv, som det fortjener og ikke blæse det op?

På det rigtige hold

Ja, man kan næsten høre ordene fra den moderne Olympiades grundlægger, Coubertin, om, at "det er vigtigere at deltage end at vinde" - dette efterfulgte han med ordene "lad os holde fast ved dette motto. Det vil forplante sig til alle områder, indtil det danner basis for en afklaret og sund filosofi. Det vigtigste her i livet er ikke sejren, men kampen, det vigtigste er ikke at have vundet, men at have kæmpet vel."

Og som kristen kan vi tilføje med Paulus ord (han brugte idrætten som metafor for åndelige principper, så det er vel ok at drage denne sammenligning), at den sejr som virkelig betyder noget, som tæller i evigheden, den er allerede vundet for os.

Lad os endelig klappe ad landsholdets helte, når de spiller bold i Portugal. Men bevar proportionerne, glæd dig over det gode fodboldspil og husk, og nu siger jeg noget, som i høj grad er henvendt til mig selv, noget som slår enhver fodboldfan for brystet - ja, det er en atletisk dødsynd at udtale ordene, men jeg gør det alligevel:

Af Carsten Thomsen

Anna Karenina er et fuldkomment kunstværk, et værk, som intet i vor tids europæiske litteratur kan sammenlignes med.

Dostojevskij

Den russiske forfatter Leo Tolstoj's roman om Anna Kareninas utroskab og efterfølgende selvmord i 1870'ernes Rusland er en af verdenshistoriens helt store klassikere. Det er ikke blot en fængslende fortælling, men romanen udvikler også detaljeret filosofiske, moralske og religiøse temaer, hvor to er i forgrunden: Utroskab, herunder ægteskabets rolle i samfundet - og tilgivelsen, herunder Guds straf.

Fortællingen følger to parallelle kærlighedshistorier. I den ene kaster Anna Karenina sig i armene på den populære fyrst Vronskij, hun forlader manden og sin lille søn, og historien udvikler sig til den helt store tragedie. I den anden følger vi som en skærende kontrast den spirende kærlighed mellem Levin og Kitty.

Snævre rum i ægteskabet

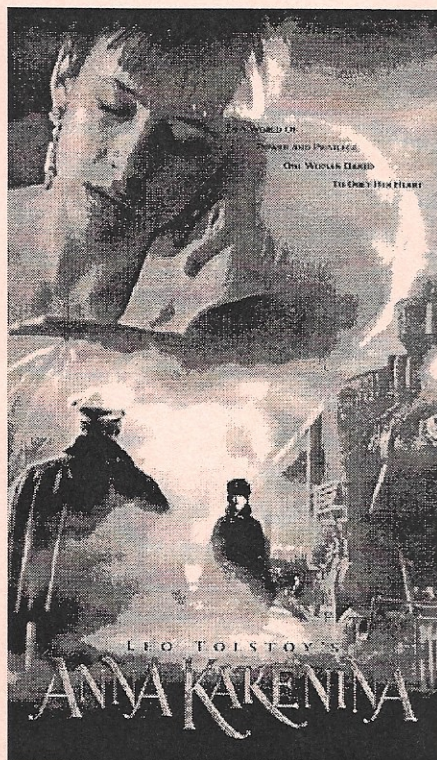
Vores sympati ligger i starten af romanen hos Anna Karenina. Hun er smuk, godhjertet, kultiveret og en af de mest indtagende kvindeskikkelser i litteraturen. Helt modsat den kolde, kyniske og følelsesmæssigt afstumpede Karenin, der behandler hende som luft, eller rettere som en smuk dekoration.

Væk fra fornuftsægteskabets kølige værelser søger Anna tilflugt i selskabslivet, og her er hun i sin ensomhed et nemt offer for den ridderlige officer. Selvom hun længe er afventende og vaklende, ender det hele med en afære.

Da Karenin opdager alliancen, beder han Anna om at blive i ægteskabet og lade affæren foregå i al diskretion, noget som det bedre borgerskab i Sct. Petersborg fuldt ud kan acceptere - da sidespring stiltiende accepteres, blot

ægteskabets ydre rammer bevares intakt.

Men den idealistiske Anna kan ikke leve med dette hykleri. Hendes kærlighed kan ikke betvinges af det dobbeltmoralske aristokrati, som kun lever bag facader og masker. Den må leves fuldt ud, ellers intet.

Anna Karenina blev filmatiseret i 1997. På plakaten står der "I en verden af magt og privilegier vovede en kvinde at følge sit hjerte". Men Tolstoj afviste den moderne tolkning af Anna Karenina som uskyldig heltinde.

Hun forlader derfor manden og sin lille søn og overgiver sig til kærligheden til Vronskij.

Moderne misfortolkning

For en moderne læser, der ikke regner med Gud som en faktor, er Anna en helt. Hun følger blot sit hjerte. "Lyt til dit hjerte, gør, hvad du føler er rigtigt". Hvor mange gange har vi ikke hørt dette simple råd? Er du blevet ramt af Amors pil, så er der intet at gøre. Er

det den helt store kærlighed, må du forfølge den, den er stærkere end alt andet, større end pligten, større end moderrollen, større end det ægteskab, der er indgået indfor Gud. Anna er helten, mens det bedre borgerskab er skurken, da det er dobbeltmoralsk og med dets snærende moralske konventioner gør denne kærlighed umulig for Anna Karenina.

Men Tolstoj protesterer. Det er ikke fordi han forsvarer borgerskabet. Han udleverer tværtimod aristokratiet som dekadent og hyklerisk. Men Annas insistens på sin egen lykke, på trods af hendes uheldige situation, er selvsk og enerådende. Annas bevæggrunde er forståelige, og vi håber jo nærmest, at hun kan blive fri for den ufølsomme Karenin og finde lykken, men for Tolstoj er det ingen undskyldning, og han beskriver med stor psykologisk indsigt konsekvenserne af hendes valg.

Hjertet vendt mod Gud

Helt fra starten aner man, at der er noget galt. Som første gang de fuldfører deres forhold.

Så brødefuld, så skyldbetyngt følte hun sig...hver gang hun så på ham, fik hun en fysisk fornemmelse af sin nedværdigelse, og hun fandt intet andet at sige. Og han - han følte, hvad morderen må føle, når han ser det legeme for sig, som han har berøvet livet. Det legeme, han havde dræbt, var deres kærlighed, dens første liv. Skammen over hendes sjælelige blottelse knugede hende til jorden og meddelte sig også til ham.

I en kommentar til romanen skriver Dona S. Gover i bogen *Invitations to the Classics*: "Den bibelske henvisning til den nøgenhed, som Adam og Eva følte i Edens Have efter at have spist den forbudne frugt, dominerer dette afsnit i romanen. Tolstoj beskriver indgående konsekvenserne af deres forsøg på at opstille en udenomægteskabelig kærlighed, som en rival til Guds hellige orden."

For Tolstoj mislykkes deres kærlighed ikke blot fordi samfundets snærende

“

“Anna Kareninas kærlighed går under, fordi det er en kærlighed, der leves med ansigtet bortvendt - fra samfundet, livet og Gud”

Anna Karenina på dansk:

I forbindelse med den seneste filmatisering af romanen genoptrykte Gyldendal “Anna Karenina” i en komplet to-binds paperback-udgave i Ejnar Thomassens fremragende oversættelse.

konventioner er imod den, eller fordi ægtemanden nægter at give hende skilsmissem, selvom alt dette ikke gør det nemmere. “Anna Kareninas kærlighed går under, fordi det er en kærlighed, der leves med ansigtet bortvendt - fra samfundet, livet og Gud”, skriver Anna Libak i en artikel om romanen i Weekendavisen.

Anna mister forbindelsen til sin søn. Hun får en datter i forholdet med Vronski, men er uinteressert i moderrollen. Samtidig bliver hun mere og mere skinsyg på Vronskij, der igen har optaget sine gøremål i samfundet. Selv er hun jo bandlyst fra det sociale liv. Hendes degenererede kærlighed æder hende langsomt op indefra, mens hun prøver at skubbe skyldfølelsen bort og over på andre.

Tolstoj vil dog ikke helt opgive Anna. Da hun står på perronen klar til at kaste sig ud foran toget, korser hun sig, og hendes sidste tanker er “Herre, tilgiv mig alt”. Epigrammet til romanen er vers 19 i Romerbrevet kapitel 12: “Hævnen tilhører mig, jeg vil gengælde”.

Hvordan vi skal forstå det i lyset af Annas skæbne og hendes sidste ord må være op til læseren at bedømme. Et nådens lys skinner for enden af tunnelen, vælger jeg at tro, men måske ville Tolstoj ikke give mig ret.

Det hellige ægteskab

Kontrapunktet til den grumme historie er Levins og Kittys kærlighed. Ja, uden den ville romanen være et ufuldendt værk.

Det er umuligt ikke at blive revet

med af Levins stormende følelser. Hans overstrømmende forelskelse, hans totale forsmåelse, da Kitty afviser ham, hans fryd, da Kitty endelig siger ja, hans tvivl og selvransagelse efter at hvedebrødsdagens slør tages bort og ægteskabets realiteter viser sig, og hans omsorg og frygt under Kittys graviditet.

Levin og Kittys forhold er bygget over Tolstojs eget ægteskab, og Levin får en ligeså betydningsfuld rolle i romanen som Anna. På det tidspunkt i romanen, hvor Anna og Vronskij rejser/flygter til Italien, så holder Levin og Kitty et storslået bryllup i Moskva i fuld offentlighed med deltagelse af alle lag af samfundslivet.

Kitty er troende, ægteskabet for hende er helligt og en metafor for Kristi forhold til menigheden. Modsat den intellektuelle og filosofiske Levin, der er agnostiker, men som langsomt drages mod religionen.

Efter fødslen af deres datter ender romanen med, at Levin bliver åndeligt vakt - ligesom Tolstoj selv blev det efter at han havde skrevet romanen - dog antager han ikke nogen ortodoks tro på Gud.

Tolstojs roman er en lovprisning af ægteskabet, som det, der holder samfundet sammen, men hans beskrivelse af det er langt fra romantisk og uproblematisk.

Selv det “lykkelige” ægteskab mellem Levin og Kitty er fyldt med beskyldninger, skændier og jalousi. Og de to ender først med en fælles forståelse, da de lærer at give hinanden rum til at udfylde deres respektive roller i forholdet.

Tolstojs tragiske liv

Samtidig med de to hovedhistorier, og flere andre bihistorier, får Tolstoj med sin uovertrufne evne for detaljen portrætteret russisk samfundsliv, hos overklassen i de to storbyer Moskva og Sct. Petersborg, hvor balsale, restauranter og galopbaner udgør nogle af kulisserne, men også bondesamfundet, hvor landarbejderne knokler modstræbende med at indføre et moderne landbrug på den progressive Levins landejendom.

Det er dog først og fremmest Tolstojs evne til at demaskere sindets bevægelser, der viser ham som en sand mester, især hos Anna og Levin, hvis tankeliv omhyggeligt bliver bredt ud. Levins lange metafysiske spekulationer har sikkert været Tolstojs eget forsøg på at rede de religiøse tråde ud. Tråde, der desværre endte i et etisk spindelvæv bygget på Jesu bjergprædiken, men uden Jesus som forsoneren og frelseren.

Den lykkelige og, fornemmer vi, afklarede Levin i slutningen af romanen står som kontrast til Leo Tolstojs eget ulykkelige liv. Hans ihærdige stræben efter at leve op til kristendommens idealer blev ikke bundet sammen med nådens og tilgivelsens bånd.

Når vi tænker på romanens tema om tilgivelse, så er det forstemmende, at Tolstoj ikke selv fandt fred - men måske Tolstoj, kort før han døde som vagabond på en togstation, efter at have forladt sin familie og landejendom, havde Annas sidste ord i sine tanker “Herre, tilgiv mig alt”.

Vi har lov at håbe.

Grådighed

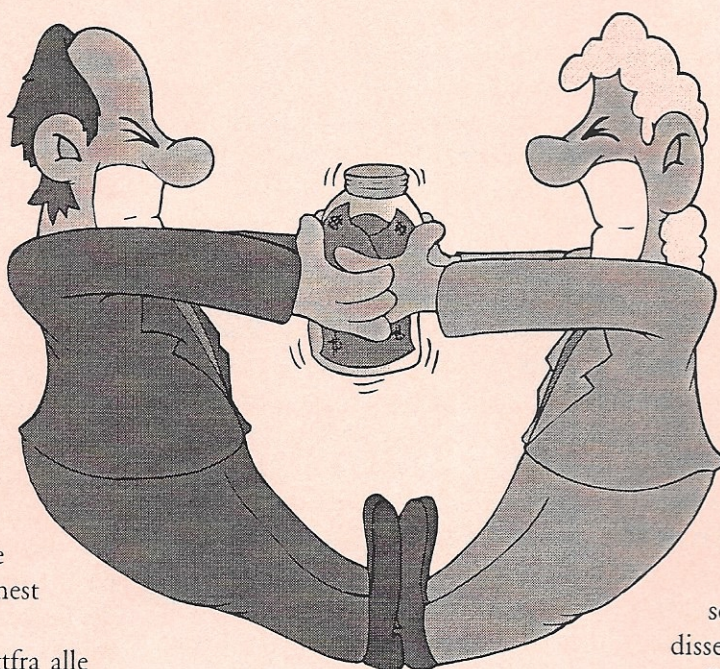
[**Grådighed:** Den rige verdens mest
iøjnefaldende synd.]

De synder, man fra gammel tid har kaldt "dødssynder", forekommer så almindelige, at man kan undre sig over, at man har sat dem i denne særlige kategori. Det forhold gælder helt afgjort "grådighed", som vi måske vil kalde den rige verdens mest iøjnefaldende synd.

Det er samtidig klart, at langt fra alle deler opfattelsen af grådighed som synd, idet der hviler et skær af accept og selvfølgelighed over det at være grådig og ville rage til sig.

Ekstravagante lønninger ud over enhver værdisættelse, arbejdsindsats og rimelighed udbetales til sportsstjerner, musikere, skuespillere, entertainere og nogle gange til direktører. I går kunne TV-avisen således oplyse om en 35-årig fodboldtræner, som var købt af en engelsk fodboldklub til en årsløn på ikke mindre end 55 millioner.

Udbetalingen af astronomiske fratrædelsesgodtgørelser og bonusser kendes der også flere eksempler på, beløb tæt på en milliard i et enkelt tilfælde og mere end en milliard i et andet har dagspressen kunnet fortælle om disse

senere år. Eksorbitante profiler og udbytter er heller ikke nogen sjældenhed i vore dages kommercielle verden.

Nu skal vi selvfølgelig tage os i agt for ikke at falde for en anden af dødssynderne - misundelsen, som dog, når det gælder disse for almindeligt dødelige uopnåelige ting, måske ikke er så stor. Men trangen til at blive rig og blive pludselig og uventet rig går virkelig tæt på mange af os mere almindelige mennesker.

Det ses ikke mindst af den store spillelidenskab, hvor beløbene, som ofres på spil, simpelthen er svimlende. Og alt går ud på at vinde førstepræmien, som i moderne spil er helt ude af proportioner i forhold til alle efterfølgende gevinster. Ingen synes at reflektere det mindste over det moralsk urimelige i, at en hob af mennesker sætter en masse penge over styr, for at en enkelt heldig kan stryge af med det hele. Spillelidenskab er måske spænding, men oftere grådigheden, som løber grassat.

**I middelalderkirken er de
syv dødssynder: Stolthed,
gerrighed, misundelse,
umådehold, ukyskhed,
dorskhed og vrede.**

**Vi har tidligere skrevet
om misundelse og dorskhed.**

Af Louis Nielsen

DE SYV DØDSSYNDER 3

Grådighed

Synd mod næsten

Grådighed i en mindre målestok men på en stribe af tilværelsens områder kendes mere eller mindre hos os allesammen, og den er altid grim at iagttage, ikke mindst hos en selv. Grådighed med at skrabe til sig ses f.eks. i knaphedsperioder, som får hamstringsbølgen til at rejse sig. Den ses også ved udsalg, og når muligheden for at gøre "røverkøb" tilbyder sig. I landbrugssamfund som f.eks. det gamle Israel var det erhvervelse af jord og ophobning af jord hos en selv, som var objektet for de riges grådighed.

Grådighed ligger også bag megen berigelseskriminalitet; samlermani er også et udtryk for grådighed, i det hele taget trangen til at have mest og flest af sjældne og unikke ting er en form for grådighed.

Grådighed er en synd mod næsten, idet ophobningen hos mig af mere end min retmæssige del af goderne uundgåeligt medfører, at der er mindre til alle de andre.

Men grådighed er først og fremmest en synd mod Gud, fordi vi ved at være grådige dybest set ikke anerkender Ham som den suveræne giver af alle gode gaver, og som den, der tilmåler os ejendele, goder og evner, for at vi skal bruge dem under ansvar over for ham og til vor næstes gavn.

Grådighed er derfor afgudsdyrkelse, noget andet end Gud kommer ind i mit liv og tager hans plads. Grådighed afsporer os, fordærver os og umenneskeliggør os. Den sætter Guds vilje, at vi skal "søge Guds rige og Guds retfærdighed først", ud af kraft og gør os dennesidige og jordiske af sind. Grådighed gør os dermed fattige på den rigdom, som er den kristnes ædleste smykke: at være "rig i Gud".

Den gode giver

Det er vigtigt at forstå fænomenet grådighed i en hel bibelsk sammenhæng.

Bibelens Gud er ikke som guderne i det græske panteon "lutter skinsyge", men tværtimod "rig på miskundhed og nåde", rundhåndet i sin holdning over for os og i sin given (Rom 6:23; 2 Kor 9:6-11; Ef 1:3 ff.; Jak 1:17). Hans første handling efter, at han havde skabt

mennesket, var faktisk at velsigne det (1 Mos 1:28).

Jesus elskede at forkynde om en Fader, som elsker sin skabning, som lader "sin sol stå op over onde og gode og lader det regne over retfærdige og uretfærdige" (Matt 5:45), og som har omsorg for os og tager sig af vore behov. Verden, Gud satte mennesket ind i, var en verden rig på skønhed, rig på føde, rig på mineraler, rig på alle ting. Og det er verden stadigvæk.

Sultproblemerne i verden skyldes ikke så meget, at ressourcerne ikke er der, men at vi fordeler dem forkert, at vi udpiner naturen, er dårlige forvaltere, er korrupte og starter krige

han finder for godt" (Dom 21:25) uden respekt for Gud og hans anordninger og uden hensyntagen til andre.

Det er Kains og Lemeks verdensorden, der som sit motto har ordene: "Jeg dræber en mand for en flænge, et barn for en skramme" (1 Mos 4:23).

Grådighed bunder i myten om menneskets selvberoenhed og i vore desperate forsøg på at sikre os mod alle eventualiteter. Den bunder i vor forfængelige trang til at overtrumfe alle og i vor fanatiske tro på, at livet afhænger af, hvad man ejer og har (Luk 12:13-21: lignelsen om den rige bonde).

Vinding kommer fra Gud

**Grådighed er først og fremmest
en synd mod Gud, fordi vi ved
at være grådige dybest set
ikke anerkender Ham som den
suveræne giver af alle gode gaver.**

- og mest af alt - er grådige. Var der god vilje til mere ligelig fordeling af jordens ressourcer, behøvede ingen at dø af sult.

Anklagen for verdens nød og elendighed, som mange retter mod Himlen og mod Gud, bør snarere rettes mod jorden og os selv. Himlen indsatte os som konger, men vi er elendige konger, som hverken ærer Kongen selv eller vore medkonger, vore medmennesker, men opfatter livet som vor helt personlige ejendom, som vi kan skatte og valte med.

Løsrivelsesproces

Grådighed er et symptom på menneskets løsrivelsesproces bort fra Gud, på det anarki, som kommer til at råde, når vi ikke vil være underlagt Gud, på det, "at hver mand gør, hvad

Skriften underkender ikke, at vi får en rimelig løn for vor "møje og slid", og den anerkender vinding, som vi er kommet til på ret vis. På en eller anden måde er det altid sådan, at alt udkomme og al vinding kommer fra Gud, for "alt sølvet og guld er hans".

Han opretholder alle ting og er personligt involveret, og i alt, hvad der har med skaberværket og os at gøre, er han som Forsyn personligt involveret. Liv, familie, samfund, ret, ordnede forhold, helbred, evner, førlighed, fred, velsignelse, lykke etc. kommer alt sammen fra ham; derfor er det, jeg får ud af mit arbejde, og hvad som helst andet, jeg gør, fra ham, og han tilkommer både æren og takken for det.

David udtrykte poetisk sin taknemmelighed herfor i disse dejlige ord: "Herre, du min tilmålte del og mit

bæger, du sikrer min lod. Målesnorene tildelte mig herlige steder, jeg kan fryde mig over min ejendom”.

Paulus nævner for korintherne, kaldende på deres gavmildhed, eksemplet med Gud, som “forsyner sædemanden med udsæd og med brød til at spise” og føjer til, at således vil han også “forsyner jer rigeligt med udsæd, forøge det med mange fold og lade jeres retfærdighed bære rige frugter, så I får rigeligt af alt til al gavmildhed, og det en gavmildhed, som fører til taksigelse til Gud gennem os” (2 Kor 9:10-11).

og sætte deres håb til usikker rigdom, men til Gud, som rigeligt skænker os alt, hvad vi behøver” (1 Tim 6:17).

Rigdom er som alle andre velsignelser fra Gud noget, som er betroet os, en mulighed givet os af Gud for, at vi skal forvalte den under ansvar over for ham, til gavn for hans rige og til ære for ham. Med grådighed er det en helt anden ting, og forskellen mellem at være rig som følge af grådighed og være rig som følge af Guds velsignelse er som nat og dag, og frugterne som forskellen mellem helvede og himmel.

om ikke Bibelens, især Jesu Kristi og apostlenes etik lægger op til, at vi prioriterer sådan, at andres grundlæggende behov er tilgodeset, før vi med god samvittighed spenderer ødselt på os selv og vor familie.

Ingen af os skal gøre sig til dommer over nogen anden, for dette anliggende er dybest set et anliggende mellem Gud og den enkelte, men vi bør alle i det mindste have overvejet det. Vores personlige økonomi burde måske være sådan indrettet, at vi år for år udvider det, vi bruger på at hjælpe andre, medens vi tilsvarende indskrænker vort eget økonomiske råderum?

Bibelens etik lægger op til, at vi prioriterer sådan, at andres grundlæggende behov er tilgodeset, før vi med god samvittighed spenderer ødselt på os selv og vor familie.

Økonomisk ligevægt

Paulus' tanker om “ligevægt” forstået sådan, at overflod et sted bruges til at afhjælpe mangel andetsteds, så “der bliver ligevægt” (2 Kor 8:13-15) er både interessante og teologisk, økumenisk vigtige.

Det er også vigtigt at bemærke sig Paulus' begrundelse: “Det er jo ikke, for at andre kan få det lettere og I få besvær, men for at der kan blive ligevægt ..... - som der står skrevet: “Den, der havde samlet meget, havde ikke for meget, og den, der havde samlet lidt, havde ikke for lidt”. Det må vedgås, at Paulus her forsyner os med den bedst tænkelige modgift mod grådighed.

Grådighed gør os måske rige på alt, hvad verden og vor egen forfængelighed lægger op til os, at vi skal være rige på. Men den gør os åndeligt fattige og efterlader os med fornemmelsen af, at nok har vi “vundet den hele verden”, men vi har betalt for det med “vor sjæl”. Således har den hindret os i at “gribe det virkelige liv” (1 Tim 6:19), dvs. den kommende verdens liv.

Det gudfrygtige liv levet i tillid til Gud og ud af Guds gavmildhed derimod er det mattede og tilfredse liv (1 Tim 6:6), livet hvor vi får lov til at se og opleve os selv som til glæde for andre og til velbehag for Gud, livet hvor Gud deler ud af sin rigdom på herlighed i Kristus Jesus (Fil 4:10-20).

Men Skriften tager også skarp afstand fra den stærkes udnyttelse og undertrykkelse af den svagere og er konstant på mærkerne, når det gælder at tale enkens, de faderløses, de fremmedes og fattiges sag.

Profeternes mest konstante anklage mod det israelitiske og judæiske samfund i deres dage går netop på undertrykkelsen og udnyttelsen af de fattige.

Vestens rigdom

At være rig er ikke i sig selv noget ondt og forkert, men alt afhænger af, hvordan rigdommen er erhvervet, og hvordan den bruges. Der er mange fristelser og åndelige farer forbundet med at ville være rig (se 1 Tim 6:6-10), og Paulus lader Timotheus advare dem, “som er rige i den nuværende verden”, om ikke at “være overmodige

Ingen Strandvejsvilla

Flere af dem, som læser denne artikel, kunne godt føle, at den ligesom ikke vedkom dem. For de føler sig ikke rige, og de ser sig ikke som potentielle ejere af Strandvejsvilla, sommerhus ved Skagen og en lystyacht ved Langelinie.

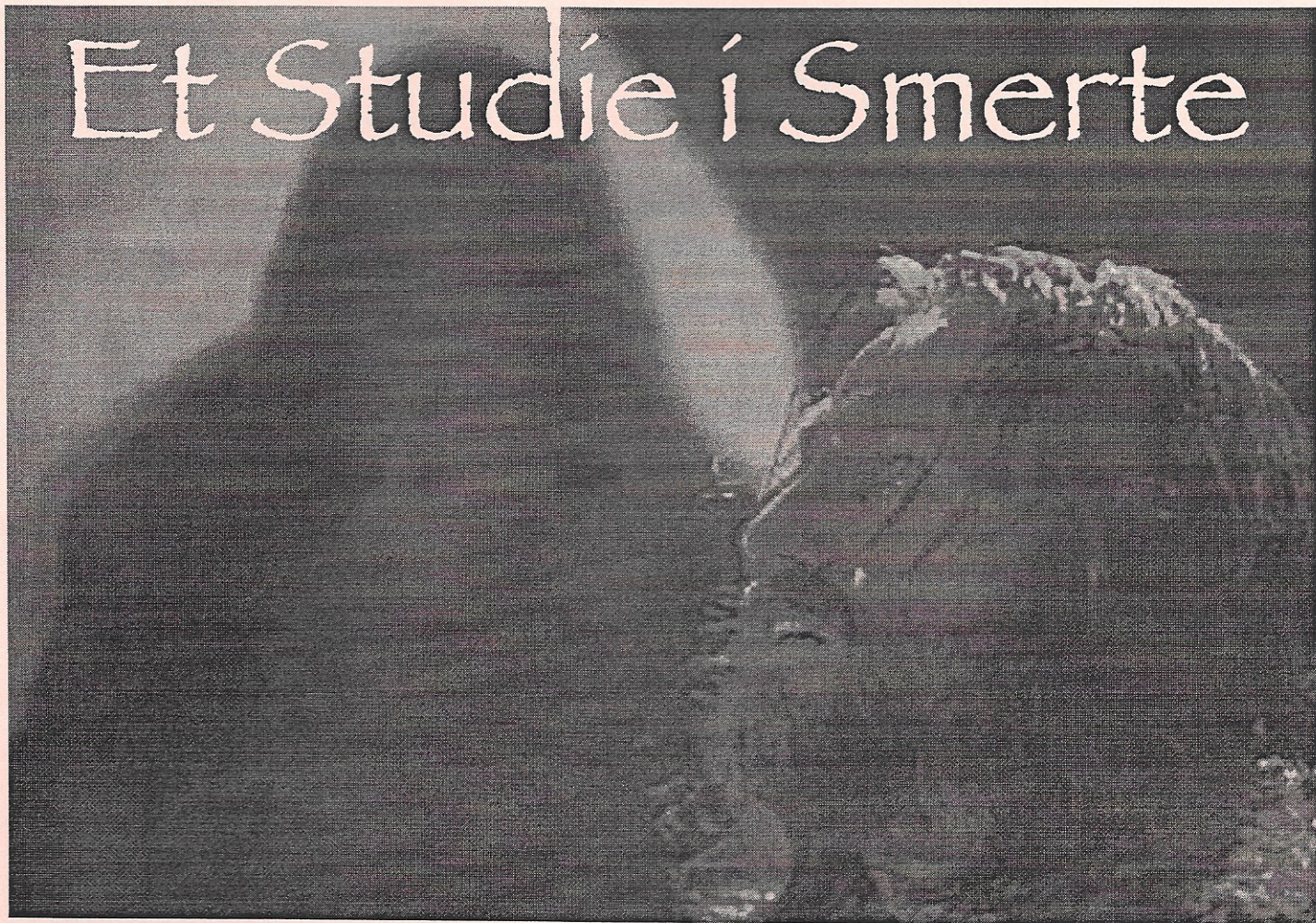
Men de vil som de fleste mennesker gerne have det godt og have lidt mere end til dagen og vejen, også tilstrækkeligt til at have råd til ferie, til familiefester og til at spare op til en rimelig tryk og god alderdom.

Fint nok med det. Blot skal vi være opmærksomme på, at selv med en sådan moderat indstilling til, hvad vi bør kunne forvente os af livet, hører vi globalt set til de rige. For langt den største del af menneskeheden er det en drøm, så langt uden for mulighedernes grænser, at man ikke engang drømmer herom.

Det udfordrende spørgsmål er,

Et Studie i Smerte

The Passion of the Christ er årets hidtil mest omtalte film. Antisemitisk, et voldsorgie, for forkyndende. Kritikken er haglet ned over filmen, mens millioner af mennesker er strømmet i biograferne for at opleve et filmisk portræt af de sidste 12 timer i Jesu liv. Og mange kristne har taget imod filmen som en god anledning til at fortælle mere om evangeliet.

Mel Gibsons "The Passion of the Christ" er et uafrysteligt studie i Jesu Kristi lidelseshistorie, som efterlader biografgængerer i nærmest mentalt granatchokeret tilstand.

Flere gange i filmen råber man indvendigt anstrengt: "Nu er det nok..gid det måtte stoppe her." Og så fortsætter det ubønhørligt. Piskeslag, spyt, hån, flere slag, spark og til sidst søm, der nagles ind i dette i forvejen martrede legeme.

At se filmen er en slags koncentreret meditation over det uskyldige blod, som blev udgydt for verdens synd. Filmen dvæler ved dette blod flere gange. Bl.a. i en scene, hvor Pilatus' kone giver Maria og Maria Magdalene nogle klude, som

de bruger til at vaske Jesu blod af fliserne efter piskningen. Og ved korsets fod, hvor Maria kysser hans fødder og hendes mund og ansigt dækkes til med blod.

Og mest af alt hviler kameraet intenst på Jesu krop under den langstrakte og pinefulde piskning, som er langt værre at se end selve korsfæstelsen.

Aldrig før i filmhistorien er Jesu død blevet fremstillet så brutalt og voldeligt. Det er gjort ikke blot for at opnå en dybere realisme. Det kunne man sagtens have opnået samtidig med, at man nedtonede volden, f.eks. ved at lade fokus være på tilskuerne til piskningen og blot hørt skrigene. Men instruktøren Mel Gibson ønsker at tvinge os til at se på, som om vi var der, ja, næsten som

---

Af Carsten Thomsen

---

om at vi selv svingede pisken ned over Jesu ryg.

Katolsk smerte

Hvorfor denne minutiøse og makabre grafiske fremstilling af Jesu fysiske lidelser? Der er en klar teologisk tanke bag. Mel Gibson, der selv er katolik, er blevet inspireret af bogen "The Dolorous Passion of Our Lord Jesus Christ", skrevet af den katolske mystiker Søster Anne Catherine Emmerich. Bl.a. scenen med Maria, der tørrer Jesu blod op er hentet fra denne bog.

Scenerne i filmen bygges over de såkaldte 14 "stationer" i Jesu vandring til korset, hvor nogle ikke er hentet fra Skriften men baseret på katolske traditioner. Tager man til Jerusalem, kan man selv tage denne tur fulgt af munke og nonner og deltage i deres meditation over lidelseshistorien

Både katolsk teologi og Emmerichs bog er meget optaget af Jesu fysiske smerte. I visse tilfælde kan dette ende i

Er The Passion antisemitisk?

Både i Danmark og i andre lande har nogle jøder kritiseret filmen for at være antisemitisk. For at fremstille de jødiske ledere og den jødiske pøbel i et unuanceret lys og ensidigt som hævnørstige mordere.

Bekymringen fra jødisk side er på en måde forståelig. Kirken har før i tiden brugt betegnelsen "Kristus-morderne" på jøderne som et påskud for at forfølge dem. Det ærinde er filmen på ingen måde ude i her.

Og det er rigtigt, at der ikke er meget forsonende ved Kajfas og de andre jødiske præster. Skylden for Jesu korsfæstelse falder på dem og på de jøder, som er samlet foran Pilatus. Men det er helt i overensstemmelse med evangeliernes beretninger:

Da samledes ypperstepræsterne og folkets ældste i gården hos ypperstepræsten, der hed Kajfas, og de enedes om at gribe Jesus med list og slå ham ihjel....Ypperstepræsterne og hele Rådet søgte at få et falsk vidneudsagn mod Jesus for at kunne dømme ham til døden. (Matt. 26:3,4,59).

Men ypperstepræsterne og de ældste overtalte skarerne til at bede om at få Barabbas løsladt og få Jesus henrettet....Hele folket svarede: »Lad hans blod komme over os og vore børn!« (Matt. 27:20,25).

De fleste kritiske jøder overser det faktum, at ingen udpeges som uskyldig i Jesu død. Pilatus er med sit krysteragtige magtspil og realpolitik med til at udlevere ham til korsfæstelsen, trods det, at han vasker sine hænder. Jesu nærmeste, hans disciple, flygter, Judas forræder ham og de romerske soldater fremstilles så afstumpede, at selv Kajfas på et tidspunkt må væmmes.

Desuden har filmen brugt flere scener på at beskrive, hvordan Simon fra Kyrene griber ind og prøver at hjælpe Jesus - hvortil han som evangelierne beretter bliver beordret til at bære Jesu kors.

I flere interview har Mel Gibson understreget, at filmen på ingen måde skal tolkes som antisemitisk. På spørgsmålet "Hvem dræbte Kristus" svarer han "Det gjorde vi alle". Det er i tråd med Bibelens eget udsagn:

"Menneskesønnen skal overgives i menneskers hænder, og de skal slå ham ihjel, og han skal opstå på den tredje dag." (Matt. 17:22-23). Læs i øvrigt: Ap. G. 3:17. 1. Kor. 2:8.

I en dybere teologisk forståelse er det dog Jesus selv, som lagde sit liv ned.

"Derfor elsker Faderen mig, fordi jeg sætter mit liv til for at få det tilbage. Ingen tager det fra mig, men jeg sætter det til af mig selv. Jeg har magt til at sætte det til, og jeg har magt til at få det tilbage." (Joh. 10:17-18).

John Stott skriver i bogen "The Cross of Christ":

- Det er vigtigt at fastholde de to komplementære måder at se på korset. På et menneskeligt plan overgav Judas ham til præsterne, som overgav ham til Pilatus, som overgav ham til soldaterne, der korsfæstede ham. Men på et guddommeligt plan overgav Faderen ham, og han overgav sig selv, for at dø for os. Når vi konfronteres med korset kan vi sige til os selv, både "Jeg gjorde det. Mine synder naglede ham til korset" og "Han gjorde det, hans kærlighed bragte ham derop".

Apostlen Peter sammenfatter disse to aspekter i sin tale på pinsedagen:

"Ham fik I udleveret efter Guds fastlagte bestemmelse og forudviden, og ved lovbryderes hånd naglede I ham til korset og dræbte ham." (Ap. G. 2:23).

Carsten Thomsen

den rene mysticisme, fx med de mange beretninger om stigmatiseringer eller i sygelige og overdrevne efterligninger, som i nogle lande, hvor katolikker har årlige processioner ved påsketid, hvor de pisker sig til blods og gennemfører "korsfæstelser".

Vi må aldrig glemme, hvilke fysiske smerter det kostede Guds Søn at løskøbe os fra vores synd. Og det er meget svært ikke at blive dybt berørt følelsesmæssigt af filmens affektjagende fortælling. Men vort fokus må ikke alene, og slet ikke primært ligge her. De ufattelige pinsler på vej til korset er kun en del af det bæger, som Jesus måtte drikke, og langt fra den mest smertefulde del.

Det var ikke de fysiske smerter, som Jesus frygtede mest. Det bæger Jesus bad om måtte tages fra ham symboliserede ikke først og fremmest piskeslag og korsfæstelse, men den åndelige smerte og rædsel det var at blive ladet alene af Faderen og overladt til at bære verdens synd. At modtage den guddommelige dom og straf som disse synder fortjente. Den smerte har intet andet menneske båret, og i den smerte kan vi ikke trænge fuldt og helt ind. Men teologisk er det her vort fokus må være.

Personligt kunne jeg godt have undværet 15-20 minutter af filmens udpenslede voldsscener. Filmene ville efter min mening have stået langt stærkere. Efter de første piskeslag havde jeg fattet pointen og havde allerede indvendigt vendt blikket bort i afsky.

Jeg forstår til fulde de kristne, som viger tilbage for at se filmen på grund af den megen vold. Og andre vil helst ikke have forstyrret deres personlige billede af Jesus, som er kommet frem gennem læsning og studier af Skriften.

Vi rører ved noget meget intimt her for mange kristne, og vi må ikke undervurdere filmens voldsomme påvirkning på vort sind, langt mere end fx et maleri af Rembrandt trænger de levende billeder sig på og fæstner sig på nethinden, også i stunder, hvor vi helst havde været foruden dem.

Satan i sort

Når forbeholdet over for den voldelige fremstilling er gjort, så er der flere andre ting, som lykkes i *The Passion of the Christ*. I Gibsons film er Jesus langt fra

den romantiserede, ophøjede ikon-agtige Jesus, som er blevet fremstillet i andre film, hvor han nærmest svæver gennem filmen uden at røre jorden. Hvor der er et lysskær omkring ham i hveranden scene.

Den aura er pillet af Jesus i The Passion, hvor han først og fremmest er kød og blod. Et menneske som os. Vi kommer helt tæt på ham, ser hans forpinte ansigt, ser tingene fra hans synsvinkel, og så taler han aramæisk og ikke engelsk med en eller anden texansk eller højadelig britisk accent, og det gør filmen mere autentisk.

Der er også mange flashbacks som giver dybde til Jesu offer. Her ser vi Jesus i korte samtaler med disciplene, hvor han forklarer meningen med, at han skal korsfæstes.

Men det er filmens store styrke og genialitet, at den har Satan med som bificur. Den tvekønnede Djævel, der lusker rundt i baggrunden i sin sorte kappe med det anæmiske ansigt. Han er der fra første scene i Getsemane have, hvor han udfordrende og spottende frister Jesus: "Ingen kan bære denne byrde. Ingen."

Hans tilstedeværelse er med til at understrege, at Jesus ikke blot udstod fysiske smerter, men i alle lidelserne var i en langt vanskeligere åndelig kamp. At der bag det historiske drama var et opgør i gang af langt større dimensioner.

Afslutter med Treenighed

De sidste scener i filmen er også med til at give fortællingen perspektiv. I slowmotion ser vi en regndråbe falde ned fra himlen, som sprænges på stengrunden. En tåre, der symboliserer Gud Faderens smerte over sin søns død. Og en due symboliserer Gud Helligånden. En stille tilbedelse af Treenigheden, mens vi samtidig præsenteres for et kort, men skrækkindjagende billede af en jamrende Satan i Helvedes dyb.

Lad mig slutte med de vers, som filmen indledte med:

"Men han blev gennemboret for vore overtrædelser og knust for vore synder. Han blev straffet, for at vi kunne få fred, ved hans sår blev vi helbredt." (Esajas 53:5).

Bibelskolens 20.seminar

Tema: Vildfarelser og forførelser

Seminaret afholdes i Odense, Vestergade 9 B, lørdag den 28.august 9.30-16.45, i København, Højnæsvej 60, Rødovre lørdag den 4.september 9.30-16.45.

Program:

9.30-10.00	Kaffe
10.00-10.15	Indledning ved Sven Straarup
10.15 -11.00	Bibelsk overblik ved Louis Nielsen
11.00-11.30	Kaffepause
11.30-12.15	Vildfarelser og forførelser i kirkehistorisk perspektiv ved Sven Straarup
12.30-13.15	Frokost
13.15-14.45	Cases: Deltagerne har her fire valgmuligheder: a) Karismatisk overdrivelse ved Karl-Jørgen Helmich b) Lovisk ensretning ved Louis Nielsen c) Falsk lære ved Sven Straarup d) Liberal underdrivelse ved Erik Fanøe

Oplæggene til "cases" udsendes til deltagerne ca. en uge inden seminaret (med email, hvis vi har din email-adresse). Under cases mødes vi først in plenum, derefter går vi sammen i de valgte grupper, hvor vi diskuterer oplægget i ca. en halv time. Seancen slutter med, at gruppe lederen(oplægsholderen fremfører sin konklusion. det hele afsluttes in plenum, hvor vi lytter tilkonklusionerne på de forelagte "cases", som hver grupper er nået frem til.

14.45-15.15	Kaffe
15.15-16.00	Hvordan tackle vildfarelser i den moderne kirke på en ansvarlig, gudfrygtig og besindig og dog fast måde, men uden at overreagere og se vildfarelser alle vegne? Karl-Jørgen Helmich
15.15-16.30	Afslutning og bøn.

Deltagelse i seminaret er gratis for alle, som er tilmeldt Perspektiv Bibelskole; for alle andre koster deltagelse 60 kr., som dækker frokost, kaffe og studiemateriale.

Tilmelding: Vest for Storebælt til Henning Lytje, tlf. 74 41 55 40, email: lytje@galnet.dk senest 19.aug. Øst for Storebælt til Sven Straarup, email: s.straarup@get2net.dk eller telefon 44911641 senest den 26.august. Tilmelding kan godt ske efter de nævnte datoer, men materialet til gruppedelen af seminaret vil ikke kunne nå rettidigt frem. Vel mødt til en forhåbentlig god og inspirerende seminariedag.

PERSPEKTIV BIBELSKOLE

I dagspressen har der de senere uger været meget fokus på, hvorfor uhyrligheder som fangemishandlingerne i Irak sker. Især fordi det er sket i en demokratisk kultur og civilisation som den amerikanske, som netop har ført krigen for at komme en ondsindet diktator og folkemishandler som Saddam Hussein til livs og indføre demokratiske værdier i Irak, ja i hele Mellemøsten.

Mange reaktioner er fremkommet, og mange forklaringer på grusomhederne og ydmygelserne af fangerne er blevet givet. Mange har været oprigtigt cokerede, især blandt de ivrigste fortalere for krigen og de mest prominente venner af USA og fortalere for præsident Bush.

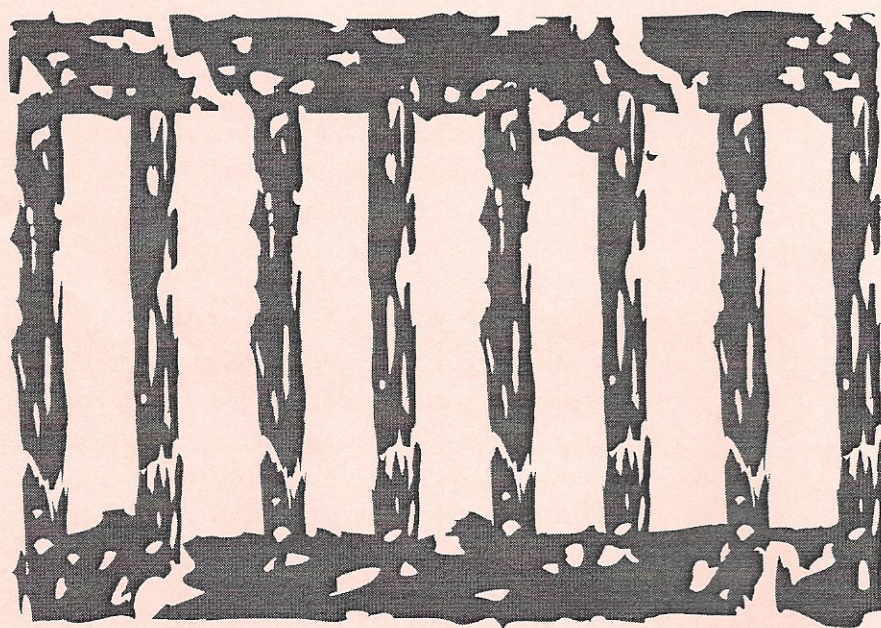
Intet er nemmere end at forarges. Forargelsen udnyttes let i den politisk inspirede modvilje, mange herhjemme og i Europa generelt på forhånd nærer mod amerikanerne. Det er også nemt let og elegant at fortie arabisk og muslimsk grusomhed. Vi har det i vores del af verden med at holde med "the underdog" og med at se bort fra de infame ting, hvormed den måske har tirret og vedholdende tirrer "the overdog". At fordele "sol og vind" lige og at være retfærdig og sandhedssøgende, når det handler om internationale konflikter er mere end svært.

Dels er alle informationer, vi modtager, farvet af deres holdninger, som fremsender dem til os, dels er vi selv forudindtagne og har vore sympatier og antipatier, ofte i sådan en udstrækning, at vi nærmest må betragtes som partisan af den ene eller den anden af de stridende parter.

På den anden side kan vi heller ikke bare trække på skulderen og lade som om, at dette ikke vedkommer os. Kynisme og ligegyldighed med lidelserne

Fangemishandlingen i Abu Ghraib-fængslet i Irak er blevet fordømt verden over - og skal fordømmes. Men torturen er også et symptom på den for- ræelse, som sker i samfundet og som rammer os alle.

Af Louis Nielsen

FORRÅElsen

og uretten i verden, hvem der så forårsager lidelserne og begår uretten, er ikke nogen ansvarlig holdning at indtage, og da slet ikke for os, som bekender os til Jesus Kristus, verdens frelser, kongernes konge og herrenes herre.

Selvgothed, som så udpræget ligger til os både som syndere og som indbyggere i smørhullet Danmark, er afgjort heller ikke en holdning, vi kan være bekendt.

Kan ske overalt

Hvad er det, som sker, og hvad er det for tilstande, der indtræffer, når som salmisten siger det: "Grundvoldene vakler" (Sl 11:3)?

Vi kan og vi skal aldrig forsvare mishandling af mennesker. At angribe de konkrete tilfælde af tortur, vi igen og igen har set på de famøse videooptagelser, ved hjælp af fine internationale konventioner eller forsvare dem som nødværge, en efterretningstjeneste i en ekstrem situation føler sig tvunget til, er efter min mening at føre sagen op på et alt for højt plan.

Det handler sandsynligvis kun meget beskedent om disse ting, men om det

langt mere banale - men også langt alvorligere - nemlig vores *allesammens* iboende syndighed og perversitet. Det handler om, at disse uhyrligheder kan ske, hvor som helst, mulighederne er for det og gruppekonstellationen er den rette.

Principielt er det, som er sket her, ikke værre end den systematiske mishandling og ydmygelse en klasse af elever på en teknisk skole i Tyskland et halvt år udsatte en af deres kammerater for, eller det orgie af massevoldtægt, en gruppe stil-

ladsarbejdere godt beduggede efter en julefrokost udsatte en kvinde for.

Utroligt mange spillefilm er også så betændte af vold, at de forbryster sig mod al anstændighed; og når vi alligvel ser dem og måske endda nyder at se dem, er det fordi producenterne og instruktørerne trygt kan regne med, at der hos de fleste af os bor en god portion voyeurisme. Og så har vi ikke indregnet pornofilmene i dette regnestykke.

Selvfølgelig undskylder det ikke de amerikanske soldater, som har gjort

disse afskyelige handlinger og ovenikøbet ladet dem filme til senere nydelse og for at have dem med sig som trofæer fra deres deltagelse i Irakkrigen. Og vores ærinde har på intet tidspunkt været at forsvare dem. Kun at prikke lidt til vores egen selvgothed.

Krigens pris

Krig har altid været en grusom ting. Alligevel kan krig fra tid til anden være det nødvendige onde, der skal til. Og naturligvis er der også eksempler på mod, selvpofrelse, villighed til at overskride alle sine personlige grænser og sætte sit liv på spil for det at forsvare sit land og de værdier, man bekender sig til. Men det gør ikke krigen mindre grusom.

I krig sættes menneskets iboende syndighed fri af alle de hæmninger og begrænsninger, den normalt er hegnet inde i. Jesus og Bibelens apokalyptiske litteratur både forudsiger det og advarer mod det. "Lovløsheden", siger Jesus "vil tage til", og som følge heraf "vil kærligheden blive kold hos de fleste".

I en hudløst ærlig og særdeles tankevækkende artikel i Politiken fra lørdag den 15. maj skriver en tidligere dansk soldat i Eksjugoslavien om "Forråelsen (som) ramte også mig". Jesper Sølund Hansen skriver bl.a.:

"Isolationen (fra den lokale befolkning) betød hurtigt, at de lokale beboere blev set ned på og langsomt mere umenneskeliggjort. Det begyndte med, at vi bagtalte de lokale kvinder, som vi syntes var grimme. Senere blev det til ondskabsfulde kommentarer på dansk, når de henvendte sig til lejren. Bortskaffelse af lejrens affald blev hurtigt en populær udflugt, der gav mulighed for at gøre sig lystig på vegne af de lokale, som holdt til på lossepladsen for at få del i lejrens madrester og andre efterladenskaber.

På intet tidspunkt oplevede jeg, at der var nogen, der sagde fra. Tværtimod bekræftede vi hinanden, og udviklingen blev forstærket. Der er selvfølgelig langt fra den nedgørelse, vi ser fra Irak i dag. Vi var heller ikke så pressede som soldaterne i Irak og havde i vores job ikke opgaver, hvor det var muligt. Jeg tør alligevel ikke tænke på, hvad vi kunne have fundet på, hvis vi fra højeste sted var blevet bedt om at

mørne serbere eller kroater.

Et andet symptom på isolationen var vores forhold til kvinder. Med en forsamling af næsten udelukkende mænd og et enormt udvalg af pornoblade og film var grunden lagt. De få fridage, der var, blev brugt til ture til de lokale bordeller.

Befalingsmændene gik forrest i den fornedrende konkurrence om, hvem der kunne ydmyge de prostituerede mest muligt. Bordelbesøg og bizarre stillinger gav åbenlys prestige. Det er for meget at sige, at alle accepterede det, men vi sagde heller ikke fra. Vi prøvede at se den anden vej og forsøgte at undgå situationer, hvor vi var nødt til at stå ved vores holdninger.

Siden jeg forlod Eksjugoslavien har jeg mange gange tænkt over, hvordan det kom så vidt. Jeg fik aldrig rigtig sagt fra, fordi det var de mennesker,

aviserne og TV-mediet eksempler på oprørende pligtforsømmelse på plejehjem og på hospitaler. Så sker der også en del vold af særdeles grov karakter, og mennesker tæskes om ikke til døde så dog i flere tilfælde til livsvarig invaliditet.

Tilbøjeligheden i samfundet til at lægge vægt på charme, på figur og slimmess, på design og indstuderet opførsel og på sundhed i en til fanatisme nærmende udstrækning smitter også af i vore holdninger til og vor måde at omgås dem, som afviger fra dette mønster.

Den foragt, som nogle taler om "de sociale tabere" på, gør ondt at høre på og være vidne til. Vores nærmest patetiske angst for afvigere af enhver art, for fremmede, for sindssyge, for al-

I krig sættes menneskets iboende syndighed fri af alle de hæmninger og begrænsninger, den normalt er hegnet inde i. Bibelen forudsiger det og advarer mod det.

som jeg var tvunget til at være sammen med i seks måneder. Hellere tie og undgå konflikt end være udelukket fra fællesskabet. Et fællesskab, der er det eneste, som gør isolationen og hjemveen udholdelig".

Tonen skærpes

Jesper Sølund Hansens ærlige selvudlevering henleder vores opmærksomhed på nogle særdeles vigtige iagttagelser, som *vi alle* og ikke kun soldater under tjeneste i et fremmed og fjendtlig land gør klogt i at forholde os til.

For på flere fronter oplever vi i disse år en voksende umenneskeliggørelse i vore holdninger til andre. Medierne har sat fokus på tonen i skolegården og i klasseværelset, på det nedvurderende, hånende sprog, skolebørn kan bruge mod hinanden og om hinanden.

Medierne har også sat fokus på mobning i skolen og på arbejdspladser. Nogle gange når der også frem til

kokolikere, for autister og mongoler og sågar for rygere siger noget meget grimt om os og det samfund, vi er i færd med at opbygge og varsler særdeles ilde for fremtiden.

Kort sagt har vi ikke meget at prale af, men en del at skamme os over. Mennesker som Sølund Hansen kan få os til at se lys for enden af tunnelen. Forhåbentlig er der stadig mange af hans slags med integritet og moralsk nerve i behold.

Men nogle gange kan vi være bange for, at de repræsenterer en uddøende race. Men så trøster det os, at "de stille i landet" pr. definition er dem, som medierne aldrig eller næsten aldrig skriver om eller møder op for at filme.

De andre vil altid være de høje stråbende og de mest synlige, men de stille er de fleste, og forhåbentlig er der flere imellem dem, som ikke bare passer sig selv, men også får mod til at træde frem

og gøre sit til at vende samfundsudviklingen.

Pralende og brutale

Paulus skriver med profetisk indsigt:

“Men det skal du vide, at i de sidste dage skal der komme hårde tider. For da vil mennesker blive egenkærlige, pengeglade, pralende, overmodige, fulde af hån, u lydige mod deres forældre, utaknemmelige, spottere, ukærlige, uforsonlige, sladderagtige, umådeholdne, brutale, fjender af det gode, forrædere, fremfusende, hovmodige, de vil elske nydelser højere end Gud; i det ydre har de guds frygt, men de fornægter dens kraft. Hold dig fra dem!” (2 Tim 3:1-5).

Afgørende for Bibelens (og kristendommens) måde at se mennesket på er, at vi, og det gælder *alle mennesker uden undtagelse*, er skabt i Guds billede, og dermed har fået både identitet, værdighed og selvrespekt og dermed også er skyldige at vise alle andre lige så stor respekt. At snyde hinanden, lyve for hinanden, udnytte hinanden, mishandle hinanden og slå hinanden ihjel er derfor at være “under pari” (gå for en lavere kurs end den oprindelige) som menneske.

Selv så tidligt som på Jobs tid (måske Abrahams tid) forstod man det: “Har jeg vist foragt for min træls og trælkvindes ret, når de rettede anklage mod mig? Hvad skulle jeg da gøre, når Gud rejser sig, hvad skulle jeg svare ham, når han holder forhør? Han, som dannede mig i moders liv, dannede han ikke også de andre? Én og samme Gud har skabt os i moders liv” (Job 31:13-15 (hele kapitlet er værd at læse). Se også Jak 3:9).

Besindelse på dette forhold vil få de røde advarselsslamper til at blinke, før det er for sent, samme besindelse vil også fortælle os både om vor egen og næstens afhængighed af Gud og om Guds stillen os til ansvar for næstens ve og vel. Hvordan ønsker vi os selv behandlet, og hvordan opfatter vi os selv? Det spørgsmål må vi aldrig glemme, ikke så meget som et sekund. Glemmer vi først det, er Helvede rede til at bryde løs.

I februar 2004 holdt The London Institute for Contemporary Christianity to lektioner med fokus på Amerika. Hvad skal vi tænke om verdens mest magtfulde nation fra et kristent perspektiv? Matthew Bishop, redaktør af virksomhedsstoffet i The Economist og radiomanden og forfatteren Clifford Longley talte til et auditorium pakket med mennesker om dette emne og talte sådan, at det satte gang i en lang og livlig debat. I dette uddrag af Clifford Longleys foredrag ser han på den rolle, religionen spiller i amerikanernes forståelse af sig selv.

Mange uden for såvel som mange i USA vil ikke høre tale om dette med “den amerikanske idé”. Det er noget fjender af USA har fundet på, siger de vredt.

Den amerikanske idé eller “amerikanisme”, som vi også kalder det, er en total verdensanskuelse, en slags farvet linse at se verden igennem. Men de, som ser verden gennem den, lægger ikke selv mærke til det. For sådan er verden, og så er der ikke mere at sige om den ting - undtagen naturligvis for den, som ikke er amerikaner.

Den, som har begivet sig ind på dette territorium og udforsket fænomenet, støder før eller senere på det faktum, at en betydningsfuld komponent i amerikanismen er *religiøs* og ikke

sekulær. Og det bliver mere og mere tydeligt, jo længere man trænger tilbage i historien om, hvordan Amerika blev til.

At sige, at den amerikanske revolution (1776-83) blev udkæmpet som en krig med stærke religiøse overtoner og med stærk religiøs begejstring er ikke at forsøge sig med en omskrivning for en fanatisme, som vi i dag finder hæslig, og som vi med den skepsis, vi i dag nærer for den slags ting, håber snarere er undtagelsen end reglen. Det er at beskrive virkeligheden som den er.

Således blev de lokale patrioter, som mestendels bestod af presbyterianerne, sendt til slaget mod englænderne ved King's Mountain i South Carolina i 1780 med en prædiken af den lokale

præst, som mundede ud i det cromwellske kampsprog: "Herrens sværd og Gideons sværd!", et kampsprog den opildnede menighed blev ved med at råbe en rum tid efter.

Det er næsten overflødigt at tilføje, at de vandt. Slaget indvarslede begyndelsen til enden for de probritiske eller for loyalisterne, som de også kaldes.

Som vanligt i protestantisk typologi (typologi: åndeliggørelse af Bibelens fortællinger og personer) således også her. Havde man først sat lighedstegn mellem en bibelsk fortælling og en bestemt udmøntning af den, så gik man uden videre ud fra, at sådan ønskede Gud sig tingene gjort også i dag, hvorfor man også trøstigt kunne forlade sig på hans hjælp.

Og uden tvivl har de, som vidste, at Gud var på deres side, svunget deres sværd og stødt med deres bajonetter så meget mere rasende. Akkurat som Cromwells Jerngarde under udstødelse af det samme bibelske kampsprog havde gjort det ved Marston Hede godt hundrede år tidligere.

Kolonistisk trobekendelse

Det er ikke tilfældigt, at de mere historisk bevidste af den opvoksende slægt af amerikanske patrioter så på Cromwells oprør mod den engelske konge som et forbillede for deres eget. Og eksemplet, de fulgte, byggede ikke kun på hans handlinger, men også på hans *begrundelser* for dem.

Puritaneren Roundhead argumenterede ud fra Bibelen, især fra Det gamle Testamente for, at et kristent folk havde ret til at befri sig selv fra en tyrann. Det største og mest fremtrædende eksempel på det var hebræernes udfrielse fra Farao og Egypten, som for Roundhead var en typologisk forudgribelse af George Washington (1732-99).

Temaer som disse gik igen i tusinder af prærevolutionære prædikener i alle 13 kolonier. I det hele taget blev den engelske borgerkrig (1642-49) og den efterfølgende "Glorious Revolution" (Cromwells diktatur, 1653-1658), hvor Karl I og hans Søn, Jakob II blev afsat, den første ved henrettelse og den anden ved forvisning, en næsten universel model for europæiske og amerikanske revolutionære.

AMERIKANERNES RELIGIØSE FORSTÅELSE AF DERES HISTORIE STRÆBTE EFTER AT LÆGGE SIG TÆT OP AD JØDERNES TIDLIGE HISTORIE, MEN UDEN AT NÆRE IMPERALISTISKE DRØMME.

Efter bruddet med England og løsrivelsen herfra opstår mellem udvandrerne til Amerika en fast tro på landets "indlysende bestemmelse" ("manifest destiny").

Denne bekendelse til Amerikas "manifest destiny" er i virkeligheden en *kolonistisk* trobekendelse, som slår det fast, at amerikanerne er de retmæssige ejere af hvilken som helst jord, de behøver for at virkeliggøre og fuldende det amerikanske projekt.

Ordene "indlysende bestemmelse" udtrykker umiskendeligt en religiøs eller i det mindste en supernaturalistisk idé, for "bestemmelse" eller "skæbne" (destiny) viser hen til et eller andet guddommeligt, som har tiltænkt og tildelt Amerika en særlig rolle at udfylde og opfylde i den historiske udvikling og proces.

Udvalgt folk

Det er svært at finde mening i ordene "manifest destiny" uden også samtidigt at tro på et *Forsyn*, og tanken om Forsynet spillede en stor rolle i amerikansk selvbevidsthed fra Revolutionen og fremover. Revolutionens succes blev i sig selv betragtet som en gave fra Forsynet, som næsten alle amerikanske

ledere erklærede igen og igen over for enhver, som ville lytte.

"Indlysende bestemmelse" og at være "et udvalgt folk" er nær forbundne begreber. Et udvalgt folk må nødvendigvis have en bestemmelse. Amerikanernes religiøse forståelse af deres historie stræbte efter at lægge sig tæt op ad jødernes tidlige historie, men uden at nære imperialistiske drømme.

Briterne derimod kombinerede gerne en bibelsk forståelse af deres egen udvalghed med præ-kristne samfundsmodeller af kejserriger som f.eks. det Romerske kejserrige, som for nogle endda var Det hellige romerske kejserrige oprettet med det formål at udbrede kristendommen. Men det var ikke den amerikanske måde at gøre tingene på.

Amerikas læggen afstand til imperialistiske ambitioner og valg af isolationisme udtryktes eksplicit i den afskedstale, Amerikas første præsident, Georg Washington holdt for Kongressen i 1796.

Ligesom Israels rolle i nationernes liv var at være "et lys for hedninger", således skulle Amerikas indflydelse spredes ikke gennem erobringer af andre lande, men ved *moralsk eksempel*. Washington tilskyndede det

amerikanske folk til at udvise velvilje og retfærdighed over for alle folk og opelske fred og harmoni med alle. Gudsyndelse og moral opmuntrer til sådan adfærd, og det bør ikke være anderledes end, at god politik tilslutter sig de samme idealer:

FØLGERNE AF AMERIKANERNES STÆDIGE TRO PÅ AT VÆRE UDVALGT MEDFØRER, AT MAN KOMMER TIL AT SE PÅ ALLE, SOM STÅR AMERIKA IMOD SOM MORALSK SKYLDIGE, OG PÅ ET DYBERE OG MERE SKJULT PLAN, SOM STÅENDE GUD IMOD.

George Washington afskyede internationale alliancer og traktater, så det var gennem handel, han ville, at Amerika skulle opretholde sin kontakt med andre nationer. "Regelen for vores samkvem med fremmede folk går gennem udvidet samhandel og så lidt politisk indblanding som muligt".

Holdninger som disse har utvivlsomt lige siden formet amerikanernes misbilligelse af al imperialism - andres såvel som deres egen.

Gud sammen med USA

I Amerikas tilfælde har den vedholdende tro på at være udvalgt bragt med sig, at man sætter lighedstegn mellem Guds anliggender og Amerikas.

Det samme kunne man sige om det Britiske Imperium i den sidste halvdel af det attende århundrede, men det overlevede ikke længe første verdenskrigs (1914-18) mange døde.

(Slagordet dengang, at "Gud var på Englands side", blev efterfølgende ikke alene mødt med den satiriske tilføjelse: "men han har en sjov måde at vise det på", men blev i 1920'erne og 1930'erne betragtet som overmod af værste skuffe).

Følgerne af amerikanernes stædige tro på at være udvalgt medfører, at man kommer til at se på alle, som står Amerika imod som moralsk skyldige, og på et dybere og mere skjult plan,

som stående Gud imod.

Præsident *George W. Bush* sluttede sin tiltrædelseserklæring i 2000 med indirekte at fastslå, at USA er en del af Guds projekt for menneskeheden, ja den vigtigste del af det.

Amerikanere, sagde han, er "generøse, stærke og anstændige, ikke fordi vi tror på os selv, men fordi vi tror på noget udenfor os selv. Når dette syn på, hvad borgerskab indebærer, mangler, kan intet, regeringen gør, erstatte det. Omvendt, når det er der, kan intet ondt modstå det.

Efter at Uafhængighedserklæringen var underskrevet 4. juli 1776, skrev statsmanden John Page fra Virginia til Thomas Jefferson: "Vi ved, at dette slag ikke udkæmpes af de hurtige og stærke. Tror du ikke, at en engel rider i hvirvelvinden og styrer denne storm?"

Retfærdiggør sig selv

Meget er sket, siden Jefferson lod sig udråbe som præsident. Årene og forandringerne hober sig op. Men denne dags tema vil han have været bekendt med, nemlig vort folks glørværdige historie af heltmod og drømme om værdighed. Vi er ikke denne histories forfatter, det er han, som fylder tid

og evighed med sit forsæt. Og dog virkeliggøres hans forsæt gennem vor varetagelse af vore pligter, og de pligter opfyldes i vor tjenen hinanden.

Uden at blive trætte, uden at give op, uden nogensinde at blive færdig med det, fornyer vi i dag vor indvielse til at gøre vort land mere retskaffent og storsindet og til at håndhæve værdigheden over dagligt liv og daglig færd.

Arbejdet med det fortsætter. Historien løber videre. Og endnu er englen der, som rider i hvirvelvinden og styrer stormen. Gud velsigne jer alle, og Gud velsigne Amerika!"

Nationer, som tror de er udvalgte, er en potentiel trussel mod andre. Og dog vil de føle sig intenst retfærdige, aldeles overbeviste om, at den moralske retfærdiggørelse af deres handlinger er i deres unikke status som udvalgt.

Heller ikke vil de tillade andre at stille dem til regnskab. En mægtig og stærk nations overbevisning om at have Gud på sin side bidrager ikke just til, at denne nation søger at begrænse sin magtposition. Den handler, både når den har ret og den har uret, uden at stå eller ville stå til ansvar for nogen.

Nu er vi blevet advaret.

“G “odt klaret” sagde Aslan med en stemme, der fik jorden til at skælve”. Lewis har skrevet adskilligt om gode gerninger og om den evige løn (og må vi tilføje om evig straf). For ham var det meget afgørende at få understreget, at der er en sammenhæng mellem, hvordan vi har levet, og hvordan den kommende evighed vil blive for os.

At få ros betyder meget for os, for det fortæller os noget om, at vi har værd og bliver påskønnede. Men ros kan som så meget andet i livet devalueres, føre til et oppustet ego, forvanskes til rygklapperi og udarte til forfængelighed og “lyst til tom ære”.

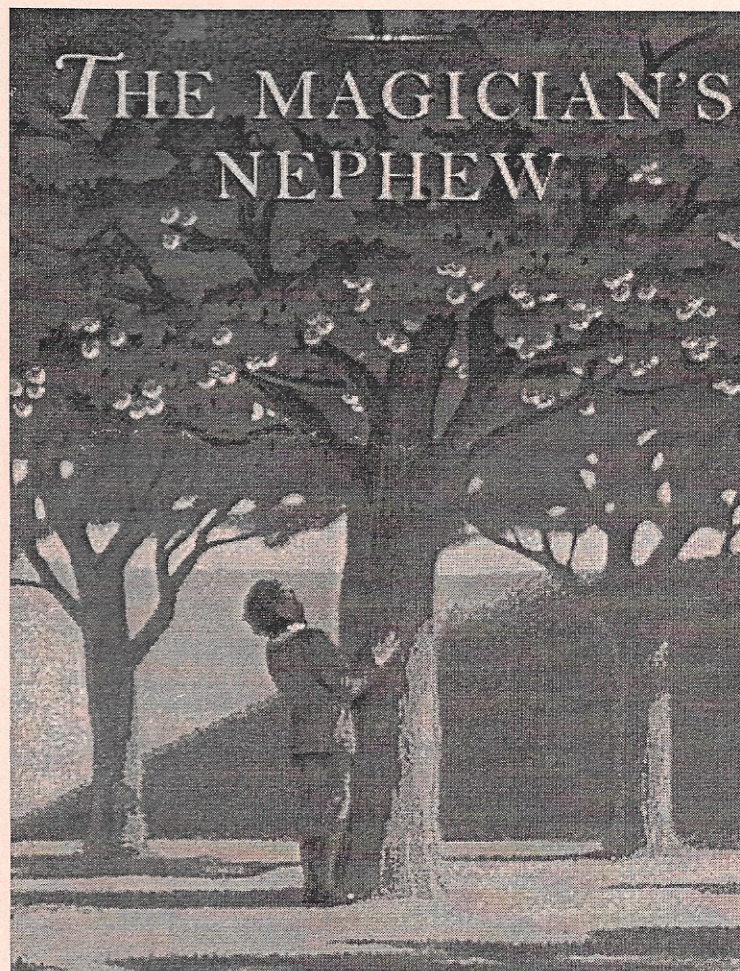
Skal ros have indhold og substans, må den være allieret med godhed, ædelhed og sandhed og på det dybeste plan være Guds vidnesbyrd om os. For Digory er det afgørende, at det er Aslan, som roser, for den ros sætter sig spor i historien og vil blive husket i kommende generationer. Mennesket er skabt med den bestemmelse at være Gud til ære, og hvad der er ham til ære, bliver også os til ære. Og den ære fordærver ikke ved at lede til hovmod. Digory har aldrig været mere glad, aldrig mere fri og aldrig mere tilfreds.

Livets pris

“For denne frugt har du sultet og tørstet og grædt”. Livets og kærlighedens paradoks er i disse ord. Det onde er i verden, og det er i vore hjerter. Med den kendsgerning som ramme om vort liv fødes vi alle. Det betyder også, at døden er her, sorgen er her, smerten er her.

Det befriende er, at det er en smerte, som Gud bærer med på. Intet af evig værdi vindes uden at disse ting på en eller anden måde er med. Det er den pris, livet koster, det er den pris, kærligheden vil være villig til at betale. Mange steder og på mange måder taler Bibelen om dette tema, f.eks. i de kendte ord i Sl 126:6: “Grædende går han ud, mens han bærer sår; men jubel vender han hjem, mens han bærer sine neg”.

Fokus flyttes et øjeblik fra Digory og æblet, som Aslan befaler Digory at kaste ned mod flodbredden. Nu er det Frank af Narnia (droschekusken) og hans dronning, Helens kroning, det gælder. Fortællingen nævner deres ydre pragt, men hæfter sig

Det gode og det onde

Kapitel 14 “Træet plantes” og kapitel 15 “Slutningen på denne historie og begyndelsen på alle de andre”.

mest ved deres ansigter - det nye udtryk i ansigtet, som især kongen havde fået.

“Alt det barske og listige og krakilske, som han havde tillagt sig som droschekusk i London, så ud til at være forsvundet, således at det mod og den venlighed, han altid havde været i besiddelse af, stod tydeligere frem. Måske var det på grund af luften i den unge verden, eller måske kom det sig af, at han havde talt med Aslan, eller måske skyldtes det begge dele”.

Mellem linjerne siges der mange ting her.

N A R N I A

Troldmandens Nevø - 6. del

Hvad vi en dag bliver i herligheden, ved vi ikke nu. Vi ved kun, at Guds forudbestemmelse med os og hans kalden os her i tiden har til formål at “forme os efter sin søns billede” (Rom 8:29; 1 Joh 3:1-3). Men det, vi engang bliver i herligheden, er ikke uden forbindelse med det, vi er her.

Et menneskes ydre fremtrædelsesform siger ikke altid hele sandheden om dets indre, og det går begge veje. Vi har tidligere iagttaget, at londonkuskens til trods for sit grove ydre, er et fint og varmt menneske.

Omgivelserne gør noget ved os, ingen tvivl om det, men det er langt fra hele sandheden om os. Nu, hvor alt det barske og negative er borte, og den nye skabelses liv og kræfter er kuskens daglige miljø, er han først ret sig selv.

“Jeg skal love for”, hviskede Rødfjer (den

tidligere droschehest) til Polly, "at min herre har forandret sig næsten lige så meget som jeg selv! Nu er han en rigtig herre."

Men vi bliver ikke noget, vi ikke bekymrede os om at være og længtes efter at være. Onkel Andrew synes ikke at kunne blive en anden, tværtimod træder hans ynkværdighed så meget des tydeligere frem i denne nye verden.

Hører ikke Aslans røst

Alt, hvad dyrene, i uvidenhed om hvad han var for en underlig skabning, gør ved ham og for ham, udlægges af ham som fjendtlighed, og resultatet af alle deres anstrengelser er, at han bliver mere og mere forkommen at se på.

De eneste lyde, de hørte komme fra hans mund, var noget for dem komplet uforståeligt. Men de tog det for at være Konjak, og derfor døbte de ham Konjak.

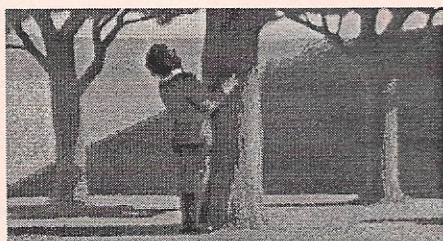
Aslan befaler, at onkel Andrew, væsenet, som dyrerne nu kalder Konjak, skal bringes hen til ham. Onkel Andrew er så bange, at han ikke kan bevæge sig. Polly ber' Aslan gøre et eller andet, som kan berolige onkel Andrew. Det bedrøvelige er blot, at onkel Andrew har gjort sig selv helt døv og uimodtagelig for Aslans røst.

Aslan kan ikke forklare ham noget eller sige ham noget, der kan være ham til trøst.

"Hvis jeg sagde noget til ham, ville han blot høre mig knurre og brøle. Åh, menneskebørn, I forstår så sandelig at forsvare jer mod alt, hvad der kan gøre jer godt! Men jeg vil give ham den eneste gave, han er i stand til at tage imod." Han bøjede en kende bedrøvet sit store hoved og åndede den rædselsslagne troldmand i ansigtet. "Sov," sagde han. "Sov og glem i et par timer alle de pinsler, du har udtænkt til dig selv".

"Alle får til sidst, som de ønsker" er Lewis' overbevisning om himmel og helvede. Begge bestemmelsessteder er for ham reelle og virkelige, og det beror på et valg, om man kommer det ene eller det andet sted.

Gud har ikke villet, at noget menneske skal ende i helvede, tværtimod har han i sit kærlighedsoffer i sin Søns død, gjort alt for at gøre det umuligt, men han har heller ikke villet tage afgørelsen ud af menneskets hånd, derfor er evig fortabelse en åben mulighed.

*"Alle får til sidst, som de
ønsker" er Lewis' overbe-
visning om himmel
og helvede. Begge bestem-
melsessteder er for ham
reelle og virkelige, og
det beror på et valg, om
man kommer det ene
eller det andet sted.*

"Åh, menneskebørn, I forstår så sandelig at forsvare jer mod alt, hvad der kan gøre jer godt" udtrykker Aslans fortvivelse, grænsende til sorg over, at der findes mennesker, der sådan værger sig mod det gode, som onkel Andrew har gjort.

I det udråb er det uden tvivl meningen, at vi skal høre den treenige Guds undren og sukken over, at der findes mennesker, måske endda mange, som vælger at ende i evig pine.

Aslan ville uden tvivl gerne have opfyldt Pollys bøn for onkel Andrew, men samme Andrew har gjort det umuligt for ham at gøre noget. Selv evig kærlighed kan komme til at stå magtesløs. Det eneste Aslan kan gøre, vil han gøre, lade en midlertidig glemsel sænke sig over hans sjæl.

En herlig og dejlig vigtig beskrivelse af dværgenes arbejde med at smede de mest lette og samtidig prægtige og strålende kroner ("ikke store, grimme skrumler som de moderne europæiske kroner") til kong Frank og dronning Helen følger.

Lewis bemærker også, hvordan dværgene nød, ja ligefrem elskede deres arbejde). Det samme iagttager han med muldvarpene: "To muldvarpe, som Aslan tidligere på dagen havde sat til at grave (for det var deres yndlingsbeskæftigelse), kom og lagde

en bunke ædelsten for dværgenes fødder".

Kroningen

Med ordene "Vis retsind, nåde og mod" og med Aslans velsignelse af dem, indsættes Frank og Helen som konge og dronning af Narnia og Øerne og Ærkenland og "alle jubledede eller gøede eller vrinskede eller trompeterede eller baskede med vingerne, og kongen og dronningen virkede helt generte ved det, men det gjorde dem ikke mindre majestætiske:

*"Hele Guds skabning stemmer i
med frydesang til ham,
Guds egen Søn, som stod os bi,
det slagtede Guds Lam!"*

"Og medens Digory stod og jubledede, hørte han Aslans dybe stemme sige: "Se!"

Det synes næsten en bevidst tanke fra Lewis' side at indskyde den triste episode med onkel Andrew midt imellem forberedelserne til Frank og Helens kroning og kroningen selv.

Så under den prægtige kroningsceremoni og hele skabningens glæde, hyldet og jubel ligger onkel Andrew på jorden og sover, og her hvor alle de øvrige skabninger ligesom oplever en forsmag på himlen og det evige liv selv, oplever han bare en kort lindring og udsættelse af de pinsler, han har udtænkt til sig selv.

Lewis' evner til at skrive smukt og medrivende, nærmest poetisk, vækkende vore dybeste længsler, kaldende på vore drømme, og skabe rum og stilhed for eftertænkksomhed har vi oplevet gang på gang, og vil vi komme til at opleve.

Nu har vi igen sådan en sekvens, hvor man bare har lyst til at bryde ud i et "What a wonderful world!" eller et "O, Gud, hvor er din visdom stor, din godhed, kraft og rige!"

Han inddrager alle sanser - syn, hørelse, smag, lugt. Det himmelske og jordiske er nærmest forenede i den verden, det gamle og det nye Paradis sætter hinanden stævne, men - desværre - syndefaldet med dets fatale og onde konsekvenser er der også; Aslan er der, men den onde dronning lurer også et eller andet sted derude.

Polly og Digory er her, men kun som gæster, og hjemme i deres verden, er der krig, og Digorys mor ligger for døden. Charn har set solen for sidste gang og er på vej ud i glemselen.

Lewis har konstrueret sit univers så

genialt, at alle disse dimensioner er til stede og mødes i Narnia. Det er det betagende ved netop Narniabøgerne. Alvoren er der, men det er den utæmmede livsglæde også. Kampen mellem lys og mørke, mellem godhed og ondskab og mellem viljen til magt og kærlighed er der, men fremfor alt er Aslan der.

Atmosfæren i Narnia forbliver derfor overvejende lys, ikke mørk og knugende som den ofte er i Tolkiens "Ringenes Herre". Derfor er eventyrene om Narnia så gode, og så rummer de tillige en teologisk, etisk, "frelsehistorisk", eskatologisk og eksistentiel dimension, hvis lige ellers kun findes i Bøgernes Bog, Bibelen.

Magisk træ

Aslans "Se!" viser hen til et højt træ, som på ingen tid er vokset op, der hvor Digory kastede æblet. Det er et forunderligt træ, og det har magiske egenskaber: "Dets vidtstrakte grene syntes mere at kaste lys end skygge, og under hvert eneste blad hang æbler af sølv og skinnede som stjerner. Men det var i endnu højere grad den duft, det afgav, end synet af det, der fik alle til at holde vejret. Et øjeblik kunne man knap nok tænke på andet".

Hvad er det for et træ? Det er et træ, hvis frø kommer fra Paradiset, Guds egen private have. Men det synes at have egenskaber, som associerer det med begge de særlige træer, som voksede der, både med kundskabens træ og med livets træ.

Narniernes fornemste opgave bliver at vogte det træ, for det er deres værn mod dHeksen. "Træet vil holde hende på mange miles afstand, for den duft, som for jer er glæde og liv og sundhed, er for hende død og rædsel og kvide."

Heksen havde jo allerede spist af æblerne. Men sagde Aslan ikke, at duften af træet var så skræmmende for hende, at det ville holde hende på milevis afstand af det? Hvordan hang det sammen?

Polly hører Aslans forklaring og tænker så, at når heksen tog æblet "på den forkerte måde, vil det heller ikke have nogen virkning på hende! Jeg mener - så vil det vel ikke gøre hende evig ung og alt det dér, vel?" "Jo, desværre," sagde Aslan og nikkede bedrøvet: "Tingene fungerer altid i overensstemmelse med deres natur.

Hun har fået et ønske opfyldt: hun har nu utrættelig styrke og evigt liv som en gudinde. Men evigt liv med ondskab i hjertet er det samme som evig elendighed,

Det er det betagende
ved Narniabøgerne.

Alvoren er der, men
det er den utæmmede
livsglæde også. Atmo-
sfæren i Narnia forbliver
derfor overvejende lys,
ikke mørk og knugende.

og det er hun allerede begyndt at sande. Alle får, hvad de ønsker - men det er ikke altid, de bryder sig om det."

Træet og dets frugt symboliserer liv, men ikke liv i blot fysisk forstand, men også liv i åndelig og etisk forstand, dvs. det handler ikke kun om det at leve, men om hvorfor leve og til hvad, og dermed om livsfylde og mening, om at være til for Gud og dermed for det gode eller være til for sig selv og sin egen forfængelighed og dermed for det onde og for døden.

Heksen har ved at spise af træet - livets træ - opnået, hvad træet videregiver, nemlig liv og udødelighed, men da hun gjorde det med ondskab i hjertet, lever hun nu videre med den ondskab.

Ondskaben vil komme til at volde usigelig megen kval i den verden, hun er blevet lukket ind i, og ikke mindst vil den komme til at koste Aslan selv uudsigelig kval, hvor megen skal vi se i den næste Narniabog, vi skal i gang med, "Løven, heksen og garderobeskabet". Med tanke på disse ting er det, at Aslan "nikkede bedrøvet".

Helvede er i ordene, "for evigt liv med ondskab i hjertet er det samme som evig elendighed, og det er hun allerede begyndt at sande".

Ifølge Jesus er helvede ("den evige ild") bestemt for Djævelen og hans engle" (Matt 25:41), og mennesker burde aldrig komme der, og Gud har i Kristus gjort alt, hvad

Gud kan gøre for at gøre det umuligt, alligevel er helvede en fristelse og en risiko, vi som mennesker må tage alvorligt, hvis vi skal undgå at havne dér.

Til det behøver vi Aslan, behøver vi Jesus Kristus, kun han kan værne os mod at komme til at dele skæbne med den Onde.

Klynger sig til livet

Livet er Guds eksklusive ejendom, insisterer Lewis på, og kan vi tilføje, insisterer Bibelen på.

Ingen har det uden om ham, og man får det ved ydmygt at modtage det af ham, eller man kan som heksen tilrane sig det. Men tilraner man sig det, "forvandler man Narnia til et stærkt og grusomt rige som Charn, ikke det lykkelige land, som jeg ønskede, det skulle blive".

Det går som en rød tråd gennem hele Narniakrøniken. Narnia i den næste bog er et land med evig vinter, et land, hvor "det aldrig bliver jul". Tænk også på Calormen i "Hesten og drengen" eller på "Landet uden sol" i "Sølvstolen".

Heksen havde forsøgt at få Digory til at spise af frugten eller i det mindste "tage et æble med hjem til din mor". Men lykkeligtvis, dog ikke uden kamp, havde Digory stået imod. "Hvis du havde gjort det, ville det have helbredt hende; men ikke til din eller hendes egen glæde. Der ville være kommet en dag, hvor både du og hun ville have tænkt tilbage og sagt, at det ville have været bedre, om hun var død, dengang hun var syg".

Digory hører disse ord som den endelige udgang på moderens sygdom - hun vil dø, og gråden snører sig sammen i halsen på ham, men han indser også, at "der fandtes ting, der var mere forfærdelige end at se en, man elskede, dø". Men nu hvisker Aslan til ham: "Det er, hvad der ville være sket, mit barn, hvis du havde stjålet et æble. Det er ikke, hvad der vil ske nu. Det, som jeg giver dig nu, vil bringe glæde. I din egen verden vil det ikke kunne give evigt liv, men det vil helbrede. Gå hen og pluk et æble fra træet."

Allerede under sin kamp med heksen i haven havde Digory taget stilling til spørgsmålet om, der findes noget endnu mere helligt end kærligheden til livet? Og han havde valgt til fordel for Aslans ærinde. For der var det, som var værre end at dø; at få lov til at leve kunne købes for dyrt.

Som mennesker hænger vi ved livet og

vil gøre hvad som helst for at beholde det. Allerhelst ville vi undgå at blive gamle og opnå udødelighed. Og den drøm er ikke aftaget med menneskehedens alder, tværtimod har den aldrig været stærkere og aldrig syntes så meget inden for mulighedernes rækkevide som netop nu.

Det at måtte se døden i øjnene som den ultimative bestemmelse, som ligger foran os alle, flygter svært mange moderne mennesker fra. At blive gammel anses af mange som en hån og en fornærmelse og som en ond skæbne.

Men da Gud drev mennesket ud af Eden og satte keruberne med flammesværdene til at vogte indgangen til haven og adgangen til livets træ var det nok en straf, men på et dybere plan er det Guds barmhjertighed mod os alle: "Nu skal han ikke række hånden ud og tage også af livets træ og spise og leve evindeligt!" (1 Mos 3:22-24; 1931 oversættelsen). Husk "evigt liv med ondskab i hjertet er det samme som evig elendighed".

"Evigt liv" er en helt ny begyndelse på et helt nyt liv i en helt ny verden. Det liv og den verden må vente på tidens fylde, må vente på Jesu komme, for kun ved ham og gennem ham er "døden tilintetgjort og liv og uforgængelighed bragt for lyset ved evangeliet" (2 Tim 1:9-10).

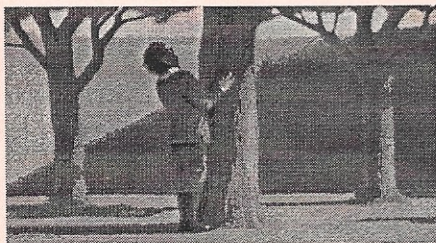
Indtil genkomsten finder sted, står det ved magt, at "syndens løn er død, men (og det "men" lægger op til hele evangeliet og gør evangeliet til det glædesbud, det er) Guds nådegave er evigt liv i Kristus Jesus, vor Herre" (Rom 6:23).

Profetiske ord

Lewis kalder det sidste kapitel af "Trolldmandens nevø" for "Slutningen på denne historie og begyndelsen på alle de andre". Inden han lod det nedfælde, havde han allerede fortalt mange af Narniakrønikens historier. Men her begynder de altså.

Uden brug af ringe eller af noget magisk trylleord befinder de sig pludselig med Aslan i Mellemskoven. Onkel Andrew er også med, men stadig sovende.

"Det er på tide, I vender hjem" (hjem til England, til denne jord og denne verden), siger Aslan. "Men først er der to ting, I skal mærke jer; den ene er en advarsel, den anden er en ordre. Kom her og se, børn". De kiggede og så en lille fordybning i terrænet; der voksede græs både i og omkring den. Da I sidst var her," sagde Aslan, "var denne for-

dybning en dam, og da I hoppede ned i den, kom I til den verden, hvor en døende sol sendte sine stråler ned på Charns ruiner. Nu er her ikke længere nogen dam. Den verden er holdt op med at eksistere - som om den aldrig havde været der. Lad det tjene som en advarsel for menneskeslægten".

"Ja, Aslan," sagde begge børn. Men Polly tilføjede: "Men vi er da ikke helt så slemme som den verden, vel Aslan?"

"Ikke endnu, menneskedatter," sagde han. "Ikke endnu. Men I risikerer at blive det. Det er ikke til at sige, om et eller andet skændigt menneske ikke finder en hemmelighed, der er lige så ond som Det begrædelige Ord, og bruger den til at tilintetgøre alle levende væsener. Og snart, meget snart, inden I bliver gamle, vil store lande i jeres verden blive overtaget af tyranner, som er lige så ufølsomme over for glæde og retfærdighed og barmhjertighed som kejserinde Jadis. Lad jeres verden tage sig i agt. Det er advarselen. Og nu til ordren. Så snart I kan, skal I tage de magiske ringe fra jeres onkel og begrave dem, så ingen igen kan bruge dem".

Det er nærmest profetiske ord. Hitler var faldet, da de blev skrevet. Men Stalin var der, Mao var der, Idi Amin, Pot Pol, Saddam Hussein, Fidel Castro, Mugabe, Osama bin Laden og talrige andre kom til. Millioner og atter af millioner omkom. Millioner omkommer stadig.

Og man behøver ikke at være hersker i den store skala for at mangle empati og menneskelighed. Mange familier vantrives som følge af ægtemænd, i sjældnere tilfælde hustruer, som ikke viser den mindste medfølelse eller forståelse over for deres familier, mange arbejdspladser udvikler et dårligt og nedbrydende arbejdsklima på grund af despotiske, psykopatiske chefer.

Fænomenet er desværre heller ikke ukendt i kristne menigheder. Verden "forvandlet til grusomhed, ikke det lykkelige land, som jeg ønskede" er desværre oftere regelen end undtagelsen.

Drabet på "glæden, retfærdigheden, og barmhjertigheden" synes desværre i stigende og foruroligende grad at være det mønster, udviklingen i verden bevæges frem efter. Det er ikke længere et spørgsmål, om der kommer en grim og forfærdelig verdenshersker som Antikrist, kun om hvornår det sker.

Også vi må slutte. Og kan vi slutte på nogen bedre og mere passende måde end ved at lade Lewis få det sidste ord. Her er bogens sidste og afsluttende beskrivelse af Aslan (af dem har der været mange og flere vil komme). Lad det være den, som fæstner sig på vore nethinder som vi forlader "Trolldmandens nevø", og den vi i overført forstand tager med os, som vi fortsætter vor vandring sammen med Ham, som for os er blevet "den skønneste af alle":

"Begge børnene kiggede op på løvens ansigt, medens han sagde disse ord. Og pludselig (de fandt aldrig ud af, hvordan det skete) syntes ansigtet at blive et hvirvlende hav af guld, som sugede dem til sig, og de følte sig grebet og gennemtrængt af en sådan kraft og sødme, at de følte, at de aldrig rigtig før havde været lykkelige eller kloge eller gode, ja end ikke levende og vågne. Og erindringen om dette øjeblik forlod dem aldrig siden, således at de resten af deres liv, hver gang de var bedrøvede eller bange eller vrede, kom i tanke om denne gyldne godhed og fornemmede, at den stadig var et eller andet sted i nærheden, lige rundt om et eller andet hjørne eller bag en eller anden dør, og så vidste de inderst inde, at alt var godt".

Kristent Perspektiv udgives af Perspektiv Bibelskole. Sekretariatet v. Henning Lytje, Falen 61A, 5000 Odense C, email: lytje@galnet.dk Tlf: 74 41 55 40. Redaktion: Carsten Thomsen (ansv. red), Hvidbjergvej 9, 1th, 2720 Vanløse, e-mail: carsten@macosx.com, tlf. 38 71 25 74, Louis Nielsen, Lungstedløkken 2, 5250 Odense SV, tlf: 65 96 38 37, e-mail: louis.nielsen@mail.dk. Forsendelse: Gerda Jessen Sørensen, Lindevej 56, 5250 Odense SV. Bladet udgives 4 gange om året. Det udsendes gratis til studerende på Perspektiv Bibelskole. Årsabonnement: 100 kr.